

YOSHLARNING FAOLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOY-SIYOSIY**ISLOHOTLARNING O'RNI****Jobborov Zokirjon Abdug'appon o'g'li**Namangan davlat universiteti Ishtimoiy fanlar
fakulteti tarix yo'nalishi 2 bosqich talabasi**Annotatsiya**

Ushbu maqolada Yoslarning faolligini oshirishda ijtimoiy-siyosiy islohotlarning o'ri haqida ma'lumotlar berilgan. kasb, jamiyat, kasbiy malaka.

Kalit so'zlar: Yoshlar faoligi, islohotlar, pedagogika,

Har qanday sharoitda ham barcha harakatlar ham ichki-psixologik, ham tashqi -muvofiqlik nuqtai nazaridan ong tomonidan boshqarilib boradi. Ijtimoiy amaliyotning turli sohalarida ongli ravishda ishtirok etishga intilayotgan o'z hayotini yaratuvchisi sifatida harakat qila oladigan, shaxsning ijtimoiy yo'nalishini shakllantirish uchun shart-sharoitlar yaratish, ijtimoiy harakatlarga tayyorgarlik ko'rish, yosh avlodlarni atrofdagi haqiqatni ijodiy o'zgartirishga qaratilgan faoliyatga jalb qilish maqsadida maktab va boshqa ijtimoiy institutlarning ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan faoliyatini tashkil etishda faollashishi zarurligini tushunishga olib keladigan inson tarbiyasi ustuvor vazifadir. Psixologik va pedagogik hodisa sifatida o'smirlarning ijtimoiy faolligini o'rganishga bo'lgan qiziqish, ularning psixofizyologik xususiyatlari, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan harakatlar qilish istagi va istagi tufayli ushbu yosh toifasidagi vakillarning mavjudligi bilan bog'liq. Qadriyatlar tizimining harakatchanligi, ijtimoiy makonni kengaytirishga bo'lgan ehtiyojni ilgari surish, tengdoshlar orasida o'zini himoya qilish va boshqalarning roziligini olish, o'zlarini shaxsiyat va o'smirlarga xos bo'lgan boshqa xususiyatlar sifatida bilish, bu yoshdagi bolalarni maktab, oila, jamoatchilikning eng zaif va diqqatga sazovor joylariga aylantiradi.[1]Konstruktiv ijtimoiy faoliyatni shakllantirish zamonaviy jamiyat talablariga javob beradigan uyushgan muhitni yaratishni o'z ichiga oladi. Ta'lim muassasalarining devorlarida bunday muhitning paydo bo'lishi va rivojlanishi uchun boshqa ijtimoiy institutlarni (oilalar, jamoat tashkilotlari) tarbiyalash jarayoniga kiritish kerak, bu esa jamiyat hayotining etarli darajada aks ettirilishini ta'minlaydi. Ta'lim muassasalari bolaning eng yaqin atrof - muhitiga-uning oilasiga ta'lim ta'sirining xususiyatlarini hisobga olmaydi. Shu munosabat bilan maktab va oila o'rtasidagi o'zaro munosabatlar tizimini o'smirlarning ijtimoiy faolligini shakllantirish omili sifatida ishlab chiqish muammosi o'ta dolzarbdir. Ijtimoiy faollik kishilarning ijtimoiy voqelikning biror bir sohasidagi fikrlari, his-tuyg'ulari va hatti-harakatlarini jamlashga jamiyat hayotiga baho berishga va shu asosda ijtimoiy voqelikning tegishli tomonlarini o'zgartirishga ta'sir ko'rsatadi. Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqqan holda «ijtimoiy faollik»-shaxsning har sohadan xabardorlik, komillik darajasini ko'rsatuvchi mezon, deyish mumkin. Ijtimoiy faolikka intilib yashashning o'zi g'oya hisoblanadi. Uning mazmunini esa jamiyat ma'naviy yuksalishini

ta'minlaydigan bilim, odob axloq, iste'dod, qobiliyat, ijobiy ko'nikma va malakalar, bular asosida shakllangan dunyoqarashlar majmui tashkil etadi. Yoki aniqroq aytsak, ijtimoiy faollik shaxs ma'naviyatini kamolot sari etaklovchi, barcha ijobiy mazmunga ega sifatlarni o'zida mujassam etgan, ijtimoiy taraqqiyotni ta'minlashga xizmat qiladigan g'oyalar majmuidan iborat. Bo'lajak o'qituvchi talabani ijtimoiy faolligi shaxs sifati bo'lib, jamiyat ravnaqi yo'lidagi g'oyaviy, siyosiy, kasbiy-madaniy va fuqarolik mas'uliyatining qonuniy ifodasidir. har bir bo'lajak o'qituvchi o'z faniga oid ilmiy bilimlarni egallash bilan bi r qatorda jamiyatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar mazmunini, mamlakatda yuz berayotgan o'zgarishlarni anglab etishi, g'oyaviy jihatdan qurollangan bo'lishi ham talab etiladi.[3]Ijtimoiy faollik sifatlarining asosiy elementlarini o'ziga singdirib olgan har bir talaba yosh, bo'lajak mutaxassis sifatida xayot qonuniga mas'uliyat bilan yondashib, ijtimoiy-iqtisodiy voqelikni aniq idrok etishga, o'zi va kasbdoshlarining sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilishga, ezgu maqsad yo'lidagi to'siqlarning hech biridan cho'chimay engib o'tishga tayyor bo'ladi. Ya'ni, demokratik xuquqiy davlatning shakllangan ijtimoiy faol fuqarosiga aylanadi. To'la bilimlarga tomon xarakat kilish sifatida soodir bo'ladi

Yoshlar faoliyati deganda, uning ichki va tashqi tendensiyalarining ijtimoiy hayotda namoyon bo'lishi xususiyatlariga aytiladi. Ijtimoiy faollik inson shaxs sifatidagi darajasining asosiy ifodasi bo'lib uning yuksak qadriyatli ehtiyojlarini qondirishlari va sifat ko'rsatkichidir. Demak, ijtimoiy faollik shaxsning muhim sifatidir. Yoshlar faolligi deb, uning hayotini boshqarish bilan, bog'liq bo'lgan va qadriyatlarining nomoyon bo'lish xususiyatlariga aytiladi. Ijtimoiy faollik inson shaxsi sifati darajasining asosiy ifodasi bo'lib, uning yuksak qadriyadagi ehtiyojlarini qondirish usuli va sifat ko'rsatkichidir. Shu jihatdan shaxs faoliyati sotsiologiyada keng va kichik (tor) ijtimoiy darajalarda o'rganiladi. Shaxsning bunday darajalarda o'rganilishi metodologik ahamiyat kasb etadi. Bugun jamiyatimiz hayotida yuz berayotgan o'zgarishlar va tub islohotlar jarayoni fuqarolik jamiyati institutlari deya ta'riflanadigan nodavlat notijorat tashkilotlari, jamoat birlashmalaridan ham ijtimoiy faollikni talab etmoqda. Xo'sh, ijtimoiy faollik o'zi nima? Ijtimoiy faollik deganda kishi qaysi kasbning egasi bo'lishidan, qanday lavozimda ishlashidan qat'iy nazar, uning jamiyat rivojiga hissa qo'shishga, zamondan ortda qolmaslikka bo'lgan harakatini tushunish mumkin. Mana shu jarayonda u o'zini shaxs va fuqaro sifatida namoyon qiladi. Bugun yurtdoshlarimizning ijtimoiy faollashayotganini ko'rib turibmiz. Ijtimoiy tushkunlik, o'zgarishlarga, islohotlarga loqaydlik davri o'tdi, yurtdoshlarimizda tashabbusni, yangilikka bo'lgan intilishlarni guvohimiz. "Ijtimoiy tarmoqlar ijtimoiy faollikni kuchaytirib yubordi", degan mazmundagi fikrlarni ham mavjud. Lekin ijtimoiy faollik bilan ijtimoiy tarmoqlardagi faollik o'rtasida katta farq bor. Ijtimoiy tarmoqlardan turib o'zining subyektiv fikrlarini ulashib, kechayotgan voqea-hodisalarga faqat va faqat negativ munosabat bildirib o'tirish, bu hali ijtimoiy faollik degani emas. Har qanday ijtimoiy hodisaga nimadir sabab bo'ladi, nimadir turtki beradi. Ijtimoiy faollik ham o'z-o'zidan sodir bo'ladigan jarayon emas.[2]Mazkur maqolani tahlil qilish jarayonida ilmiy bilishning

mantiqiylik, tarixiylik, izchillik va obyektivlik usullaridan keng foydalanildi. Yoshlarda ijtimoiy faollik holati va amalga oshirish shakllari haqida tahlil olib borildi. Tursunova N.ning "Yoshlarning ijtimoiy faolligi: tushuncha va fazilatlar" nomli o'quv qo'llanmasi metodologik manba bo'lib belgilandi. Mustaqil mamlakatimizni rivojlangan davlatlar qatorida ko'rish har bir o'zbekistonlikning orzusi. Lekin bu orzu kecha yoki bugun paydo bo'lgani yo'q. Yurtdoshlarimiz qalbidagi ana shu istakning yanada ortib, yangi O'zbekistonni barpo etishga bo'lgan ishtiyoqning kuchayishiga, aytib o'tganimiz - ijtimoiy faollikning ortishiga, shubhasiz, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev boshlab bergan shiddatli demokratik islohotlar turtki berdi. Bugun O'zbekiston milliy tiklanishdan milliy yuksalish tomon qadam tashladi. Taraqqiyot va farovonlikka qaratilgan islohotlarning samarali amalga oshishini hamma istaydi. Sababi, bu kabi islohotlar natijasida halq farovon yashaydi. Islohotlarga, o'zgarishlarga daxldorlik hissi shaxsni ijtimoiy faol bo'lishga undaydi. Kelajak bugundan boshlanadi. Yurtimizda yoshlarning bilim olishi, hartomonlama yetuk shaxslar bo'lib yetishishi uchun barcha sharoitlar yaratilgan. Ushbu maqolada nazariy jihatdan egallangan bilimlarni amaliyotga tatbiq etish natijasida shakllanadigan faollik borasida fikr-mulohaza yuritishni oldimizga maqsad qilib qo'ydik. Ijtimoiy faollik shaxs faoliyatining muhim tomonlaridan biridir. U shaxsning jamiyat va jamoa ishlaridagi ishtirokida namoyon bo'ladi; ma'lum darajada siyosiy va axloqiy o'zlikni anglashga asoslanadi. Ijtimoiy faollikni tarbiyalash - bu nafaqat jamoat ishlarida ishtirok etish darajasining oshishi, balki yoshlarning axloqiy yo'nalganligini aniqlovchi motivlarning shakllanishi hamdir. Ijtimoiy faollik tushunchasi fuqarolik jamiyati tushunchasi bilan chambarchas bog'liqdir. Fuqaroviylik va fuqaroviy ongni o'rganishdan asosiy maqsad fuqarolik jamiyatini barpo etishda fuqaroviy faollikni o'rganishdan iborat. Zero fuqarolik jamiyati nafaqat fuqaroviylik xususiyatlariga ega ongli fuqarolar vositasida, balki faol bo'lgan fuqarolar bilan barpo etiladi. Ana shu faollikni keltirib chiqaruvchi omillarni o'rganish muhim ahamiyatga egadir. Zero ular fuqarolik jamiyatini barpo etishning umumiy va xususiy qonuniyatlarini anglash imkonini beradi.[3]Fuqaroviy faollikni ijtimoiy-siyosiy va mehnat faoliyatiga ijodiy yondashuv sifatida baholash mumkin. Aynan insonning fuqaroviy faolligi shaxsning to'laqonli rivojlanishiga, undagi imkoniyatlarning to'liq namoyon bo'lishiga xizmat qiladi. Fuqarolik pozitsiyasi hamda fuqaroviy faollikka ega bo'lish jamiyatda ro'y berayotgan barcha voqea-hodisalarni, ularning oqibatlari va mavjud muammolarning yechimini chuqur anglashni taqozo etadi. Demak, biz yoshlarimizda fuqaroviy ongni shakllantirishimiz kerak. Fuqaroviy ong jamiyatni birlashtirishga xizmat qiladi, umumiy manfaatlar yo'lida fuqarolar o'rtasida kelishuv bo'lishiga xizmat qiladi. Jamiyatda ro'y beradigan turli ijtimoiymadaniy omillar ta'sirida fuqaroviy ong o'zgarib boradi va fuqaroviylik to'g'risidagi g'oyalar taraqqiyotida o'z aksini topadi. Yoshlarni fuqaroviy ongi qanchalik rivojlangan bo'lsa ular jamiyatdagi ijtimoiy faolligi shunchalik faollashadi.

Aynan fuqaroviy faollikning o'zi bir necha jihatlar bilan ajralib turadi;

faol fuqaro guruhiga mansub kishilar asosan siyosiy va iqtisodiy tizim to'g'risida bilim olishga tayyor bo'lgan kishilardan iborat;

faol fuqarolarda o'z haq-huquqlarini faol amalga oshirish uchun bilim va qobiliyat mavjud;
faol fuqarolarda ana shu bilimlarni joriy qilish uchun ko'nikmalar mavjud bo'ladi.⁴

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Muayyan faoliyatni doimiy ravishda tashkil etish shaxsda ma'lum ko'nikmalarni hosil qiladi. Ko'nikmalar esa faoliyatni izchil davom ettirish jarayonida malakalarga aylanadi. Shakllangan malaka esa shaxs tomonidan faoliyatning tezkor, sifatli, samarali kechishini ta'minlaydi. Faoliyatda samaradorlikka erishish insoniyatni qay darajada qiziqitirib kelgan bo'lsa, uni tashkil etayotgan shaxsning kasbiy malakaga ega bo'lishi ham shunday dolzarblik kasb etgan. Kasbiy malakaga ega bo'lish ijtimoiy, shu bilan birga shaxsiy ahamiyatga egadir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tursunova N. Yoshlarning ijtimoiy faolligi: tushuncha va fazilatlari. "Ijtimoiy fikr". 2004. 3-son. 149-150 betlar.[1]
2. Возрастная и педагогическая психология: Учеб.пособие для институтов Под ред. М.В.Гомезо и др. -М., 1984. - 256 с.[2]
3. Tolibov I.I. Fuqarolik jamiyati: tushunchasi, institutlari, asosiy printsiplari va funktsiyalari / Red. A.X. Saidov. - T.: Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy Markazi, 2008[3].